אישים באגרות הראי"ה

הרב ד"ר ל' ליטמן, צירך

רב בצירך ועורך שבועון יהודי · שנות חייו אינן ידועות לנו

3 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב ד"ר ל' ליטמן היה רב בציריך בימי מלחמת העולם הראשונה, והוציא בה עיתון שבועי. פרטים ביוגרפיים עליו לא מצאנו במקורות שבדקנו, ומה שידוע עליו כאן הוא מן האגרות.

הרב קוק על הרב ד"ר ל' ליטמן

בחשוון תרע"ו (1915), כשהגיעה לרב קוק בסנט גאלן (ראו בפרשת בשווייץ בימי מלחמת העולם (תרע"ה-תרע"ו)) ידיעה שבית החולים "ביקור חולים" בירושלים עומד להיסגר, פנה הרב קוק אל הרב ליטמן "בדבר הנוגע לחיי מאות נפשות, בעיר קדשנו, ירושלים" (כרך ג', אגרת תשמב). הרב קוק פרסם קול קורא לעזרה "בעתון השבועון היוצא ע"י הרב ד"ר ליטמן בציריך", וכותב שרבים נענו לו (כרך ג', אגרת תשמט).

בשנת תרע"ט (1918), בימי "דגל ירושלים" (ראו בפרשת "דגל ירושלים"), הרב קוק שואל את בנו הרצי"ה "איך מתיחס לענייננו העתון השבועי של ליטמן" (כרך ג', אגרת תתקי).

האגרות

כרך ג', אגרת תשמב: בקשת עזרה דחופה לבית החולים 'ביקור חולים' בירושלים, העומד להיסגר.

"הנני פונה בזה אל כ' הדרתו בדבר הנוגע לחיי מאות נפשות"

כרך ג', אגרת תשמט: לרב ד"ר וולף: הרב קוק פרסם קול קורא לעזרה בשבועון של הרב ליטמן.

"בעתון השבועון היוצא ע"י הרב ד"ר ליטמן בציריך"

כרך ג', אגרת תתקי: לבנו הרצי"ה: מה יחסו של השבועון של ליטמן לתנועת 'דגל ירושלים'.

"ואיך מתיחס לענייננו העתון השבועי של ליטמן"

נוסח האגרות – עם ביאור

3 האגרות שבהן נזכר הרב ד"ר ל' ליטמן, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשמב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב מרחשוון תרע"ו - סנט גאלן **נמען:** הרב ד"ר ל' ליטמן, צירידְ

התקבל מברק מראשי ירושלים שבית החולים הכללי 'ביקור חולים' ייסגר אם לא תגיע עזרה מיידית. הרב קוק מציע לפרסם קול קורא בעיתונו, ברשות רבני שווייץ, כדי להחזיק את הבית עד שתגיע עזרה מאמריקה.

עיקרי הדברים

- סכנת סגירת בית החולים.
- קול קורא בשווייץ.

נוסח האגרת עם ביאור

בעה"י[1], כ"ב מ"ח[2] עתר"ו[3].

לכבוד הרב הגדול החכם המפורסם מר ל' ד"ר[4] ליטמן [הרב ד"ר ליטמן, רבה של צירידְ] נ"י[5] רב דעיר צירידְ יצ"ו[6]. שלו'[7] וברכה, הנני פונה בזה אל כ'[8] הדרתו בדבר הנוגע לחיי מאות נפשות, בעיר קדשנו, ירושלים ת"ו[9].

תמול ביום ש"ק[10] הגיעה לידי דעפעשע מאת ראשי נכבדי ירושלים, אנשים נדיבים ונכבדים מאד, וועד ההנהלה של בית החולים הגדול ביקור-חולים הוספיטל הכללי בירושת"ו[11], ["בית החולים "ביקור חולים בירושלים; ראו גם (כרך ג', אגרת תשמג)] כי אם לא תשולח להם עזרה מהירה טלגרפית, מוכרח הבית להסגר.

אנכי, בתור אדם פנימי, היודע את מצב עיר הקודש והמחוזות, רעד עבר בכל יצורי לשמע הבשורה המדאיבה הזאת. כי בית-החולים הזה הוא המקלט היסודי לרובי החולים האומללים של העיר וסביבותיה. מובן הדבר שאי אפשר שמשווייץ תבא עזרה גדולה להמשיך את הקיום של הבית לזמן מרובה, אבל לא רחוק הדבר להמציא עזרה ע"י[12] השתדלות הגונה, של סכום כזה שיוכל להאריך את ימי פתיחתו עד שתבא עזרה ממקומות שאוכלוסי אחינו רבים שם, באמריקה ועוד. ע"כ[13] הנני מבקש בזה את כבודו, שיואיל לעסוק בזריזות הראוי לאיש רב פעלים כמוהו בענין נשגב זה. חושב אני שראוי לפרסם קול-קורא בעתונו, וכבוד מעלתו ויתר רבני המדינה יחזקו את הדבר ויקבעו מקום או מקומות לאסיפת הנדבות. הקו"ק[14] יוכל להיות שנכון שביסודו יבא ממני, ורבני המדינה יצ"ו יחזקו ידי וימלאו את הדברים, כדי שיהיו נשמעים, וחוץ מזה חובתנו קדושה היא לעשות לטובת הבית הגדול הזה, שחיי מאות נפשות בעיה"ק[15] תלויים בו, עד כמה שידינו משגת.

והנני חושב שיספיקו דברי הקצרים ללבבו הטהור והער לפעולת צדק, ועשה יעשה ויפעל בעה"י.

יכבדני נא בתשובתו הנכבדה ועצתו הנאמנה, והנני חותם בברכת שלו' ורגשי כבוד כנה"ר[16],

הק' אברהם יצחק ה"ק

הנני דו"ש[17] ידידי הרה"ח[18] המרומם מר ד"ר שטרויס נ"י, ברגשי כבוד וידידות, ואבקש את כ' מעלתו להשתתף בעבוה"ק[19] הזאת של הצלת חיי נפשות רבות בהר הקודש, כיד כשרונו הטוב וישרת לבבו הטהור בעה"י.

הנ"ל

---

1. בעה"י - בעזרת השם יתברך
2. מ"ח - מרחשון
3. עתר"ו - השנה תרע"ו (1915/1916) - בצירוף אותיות
4. ד"ר - דוקטור
5. נ"י - נרו יאיר
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
7. שלו' - שלום
8. כ' - כבוד
9. ת"ו - תבנה ותכונן
10. ש"ק - שבת קודש
11. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
12. ע"י - על ידי
13. ע"כ - על כן
14. הקו"ק - הקהילה קדושה
15. בעיה"ק - בעיר הקודש
16. כנה"ר - כנפשו הרמה
17. דו"ש - דורש שלום
18. הרה"ח - הרב החסיד
19. בעבוה"ק - בעבודת הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תשמט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז כסלו תרע"ו – סנט גאלן **נמען:** הרב ד"ר וולף, שאדעפאן (?)

בקשה לגייס תרומות לבית החולים הכללי בירושלים, שעומד להיסגר. כבר פורסם קול קורא בעיתון של ד"ר ליטמן, ונענו רבים.

עיקרי הדברים

- גיוס לבית החולים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה, ס"ט גאללן, ט"ז כסלו עתר"ו[1]. [סנקט גאלן שבשווייץ, ט"ז בכסלו תרע"ו (1915)]

לכבוד הרב הנכבד והמרומם מר ד"ר[2] וואלף נ"י[3] רב בעיר שאדעפאן [ככל הנראה רב קהילת לה-שו-דה-פון (La Chaux-de-Fonds) שבשווייץ] יצ"ו[4]. שלו'[5] רב.

הנני נשען על נדבת רוחו, להציע לפני כבודו, שיטיב נא להיות תומך ועוזר לדבר מצוה של פקוח נפשות, של רבים מאחינו בעיר הקדש ירושלים. כאשר הגיעה לידי ידיעה טלגרפית מועד בית החולים הגדול הכללי שם, [ככל הנראה בית החולים "ביקור חולים" בירושלים; ראו (כרך ג', אגרת תשנד)] וחתום עוד גם מאנשים גדולים ונאמנים מאד, מגדולי עיר הקודש זולתם, שאם לא ישולח להם עזר במהרה, יסגר הבית. ואני יודע כמה גדולה היא הצרה שמה אם חלילה יסגר זה הבית הגדול, שמוצאים בו מרפא והצלה מאות חולים מאחינו, עניים ומדוכאים. והנה כבר יצאתי בקול קורא לעזרה בעתון השבועון היוצא ע"י[6] הרב ד"ר ליטמן בציריך [הרב ד"ר ל' ליטמן, רב בציריך ועורך שבועון יהודי] ובה התעוררו נכבדים וישרי לב לקול הקריאה, והמכתבים ששלחתי למעלת הרבנים הסמוכים עשו פירות, והכירו כולם את גדולת המצוה והחובה המוסרית, הרובצת עלינו כעת לצאת לעזרת אחינו הנתונים במצוקה בעיר הקודש.

והנני מקוה, שגם כבוד מעלתו, הנודע לרב פעלים ושש לעשות צדק, יתמוך בכל כחו בדבר הגדול הזה, ויעשה בקהילתו ובחוג מכיריו ומוקיריו הרבים פעולה לטובה ולהצלה הנחוצה לבא במוקדם היותר אפשרי, ויעמיד גם בעירו איש נכבד אשר יקבל עליו את פעולת המצוה הרבה הזאת, ויודיעני בטובו את שמו, או שבעצמו ובכבודו יעסוק במצוה גדולה זו של פקוח נפש, כראוי לנפש עדינה היודעת לרחם על אחים מדוכאים הנתונים במצר. ובפרט ששמעתי שמעלת כבודו רגיל הוא לעשות פעלים לטובה לצדקה של ארצנו הקדושה, וחבת הקודש קשורה בנפשו הנדיבה.

הנני מחכה לקבלת תשובתו הנכבדה ופעולתו הטובה ושכרו כפול מן השמים.

ברגשי כבוד,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. עתר"ו – השנה תרע"ו (1915/1916) – בצירוף אותיות

2. ד"ר - דוקטור
3. נ"י - נרו יאיר
4. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
5. שלו' - שלום
6. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקי

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש השנה תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

ברכת השנה, גם לאברהם קמחי ולמשה ויסבורד, ותלונה שהרצי"ה לא כתב זמן רב על ענייניו הפרטיים. נוסדו אגודות בכמה קהילות, ובעיקר בלידס ובמנצ'סטר, אחרי נאומיו. הרב קוק רוצה להוציא הכול גם בתרגום ללשון הקודש, כי ביידיש 'לזרא' בארץ. היום ביקרו אצלו חיילים מהלגיון האמריקאי - 'רוח חדש... נושב במחנה ישראל'. הרב קוק שואל על תרגום החומר לגרמנית, על עלות לשכה בציריך ועל יחס העיתון השבועי של ליטמן.

עיקרי הדברים

- אגודות בלידס ובמנצ'סטר.
- תרגום ללשון הקודש.
- ביקור הלגיון האמריקאי.
- שאלות על ציריך ותרגום.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], ער"ה[2] דשנת עטר"ת[3]. [ערב ראש השנה תרע"ט]

בני מחמדי ויקירי, ברכת ד' ברכת השנים וכוח"ט[4] בספרן של צדיקים גמורים לך מחמד לבבי שליט"א[5], ולכבוד חביבינו הנכבד והמרומם מר אברהם קמחי שליט"א, וכא"ל[6] ולכל אהובינו כולם בכלל ובפרט, שלו'[7] וברכה וכט"ס[8] וכוח"ט לאוי"ט[9]. הננו כבר צמאים לדבריך בפרטיות מכל הליכותיך ומעשיך בענינים הפרטיים, אשר לא כתבת מהם מאומה שום דבר זה זמן כביר.

עבודת דגלנו הקדוש מתרחבת היא ב"ה למעלה למעלה, נוסדו אגודות בכמה קהלות ברב רושם ותקוה גדולה בעה"י[10]. ביחוד בערים הגדולות ליעדז ומאנשסטר, ב"ה שפעלו בהם דברי אשר דברתי בפומבי בהרצאת הענין לטובה. יואל ד' ויתחזקו שרידינו בעבודת הקודש, הנה באה השעה שקרנות צדיקים תרוממנה, וכרם ד' יבנה ברב פאר והדרת קודש, הבו נתחזקה נא לעבודת ד' וישראל עמו. אקוה בע"ה[11] להו"ל[12] את כל הנדפס גם בהעתקה ללה"ק[13] בייחוד בשביל השפעתה של א"י[14], שהדיבור הז'רגוני הוא לזרא כעת ביחוד בימי התעוררות הרוח הגדולה בכל השדרות.

היום בקרוני חברים של הלגיון האמריקני, [חיילי הגדודים העבריים שגויסו בארצות הברית במסגרת הצבא הבריטי, בדרכם לארץ ישראל] איך שיהי'[15] נפלא הדבר מאד, ומעשי ד' צור ישראל וגואלו נפלאים המה בכל מערכי רוח האדם כאשר הם נפלאים בכל מפעליו, רוח חדש רוח עז ורוח קודש נושב במחנה ישראל, ופעמי צמיחת גאולה מורגשים הם, אבל לעבודה להופעת אור קדוש ישראל הננו נקראים, וצור ישראל יאזרנו חיל ברוב חסדו ובעוזו יאמצנו.

באחד המכתבים העירותיך ע"ד[16] העתקת הדברים הנדפסים בשפה האשכנזית בגופן שלהם, הודיעני נא אם עשית בזה איזה צעד, ואם הדבר נוגע לשאלת כספים פרוט לי את הדברים כראוי.

וע"ד[17] לשכה מיוחדת בציריך, באר נא כמה היא ההוצאה שצריכה לזה וכמה מהתפתחות לטובת תנועתנו הקדושה יש לקוות ע"ז[18]. ואיך מתיחס לענייננו העתון השבועי של ליטמן. אקוה שביושר לבבך ודעתך הישרה, תבין לברר את הדברים כראוי.

והנני בזה מקצר מרוב הטרדה, וצור ישראל וגואלו יברכנו בעוז ישע ימינו ויעודד ענוים בישועה, כנה"י[19] ונפש אביך מצפה לישע עמנו ולתהלת נחלתנו במהרה בימינו בקרוב,

אברהם יצחק ה"ק

שלו' וברכת השנים לידידינו היקר המופלג מו"ה[20] משה ויסבורד שליט"א וכב"ב[21] היקרים שי'[22] ברב טוב וחסד לאוי"ט,

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ער"ה - ערב ראש השנה
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. וכוח"ט - וכתיבה וחתימה טובה
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שלו' - שלום
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. בע"ה - בעזרת השם
12. להו"ל - להוציא לאור
13. ללה"ק - ללשון הקודש
14. א"י - ארץ ישראל
15. שיהי' - שיהיה
16. ע"ד - על דבר
17. וע"ד - ועל דבר
18. ע"ז - על זה
19. כנה"י - כנפשו היקרה
20. מו"ה - מורנו הרב
21. וכב"ב - וכל בני ביתו
22. שי' - שיחיה